

מדינת ישראל
הכנסת

ש. ב.

236

פרוטוקול מס' 12/א'
מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ג', י"ט בטבת תשס"ז - 3.1.56
בשעה 11.15.

נוכחים:

חברי הוועדה:
ב. צ. הרצל - היו"ר
ר. הקטין
פ. זואריץ'
ש. כפרית
ח. סגורי-כהן
ד. נצר
ר. צברי
א. רזיאל-נאור
א. תלמי

מוזמנים:
י. שריד - המסנה למנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
ר. סטנר - היועצת המשפטית במשרד החינוך והתרבות.
גב. בבלי - מנהלת המחלקה לתזונה במשרד החינוך והתרבות.
ד"ר בר-תנאי - סגן המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.

סדר-היום: א. הדיון על בעיית התזונה.

=====

היו"ר ב. צ. הרצל: פותח את הישיבה.

ש. כפרית: גב. בבלי עמדה אך במעט על ענין הקייטנות והייתי רוצה לעמוד על נקודה זו. אחת המטרות העיקריות של מפעל הקייטנות לתת לילדים הזקוקים טזון ונופש, לפחות במשך שבועיים. השנה קיבלו בנפש זה 29,000 ילדים בני העיר והכפר. אמנם סיפרה לנו הגב. בבלי שטרם נעשה מחקר כדי לראות מה הוסיפו הילדים לאחר היוזם בנופש, האם קיבלו במשקל,

ש. כפרית:

האם השפיע הדבר לטובה על לימודיהם במשך השנה. נדמה לי, כי יש צורך במחקר כזה. ישנן נגזרות שונות באיזה סוגי קייטנות יש צורך. אולם ברצוני לציין, כי בשנה שעברה הקיף מפעל המשך הזנה בעיקר את מושבי העולים וכלל כ-9000 ילדים מ-90 מושבי עולים שקיבלו הזנה זו במשך חודש ימים. בכינוס ערערה הגב. בבלי על צורה זו של קייטנות. ברור, כי היה זה טוב לו יכולנו לתת לכל הילדים קייטנות עם פנאי ונאמנות לפרוק את העול ולטייל בסביבה. אבל כל עוד המדינה אינה יכולה לתת לזאת לכל הזקוקים - משום שלקייטנה זקוק כל ילד - הרי ועדת החינוך והתרבות חייבת לקבוע הקצבה גדולה יותר לילדים אלה על-מנת לשפר את מפעל המשך הזנה בשנה הבאה. אנו יודעים, כי הוציאו מן הנגב 300 ילדים ל-10 ימים בלבד מפני ששם גם ההורים צריכים להשתתף בהוצאות ודבר זה קשה להם ואנו תומכים בתזונה בהשתתפות ההורים. אבל מכיון ששם ההורים לא הסכימו קיבלו 9000 ילדים הזנה במקומותיהם. לכן יש לעשות מאמץ לשנה הבאה, כדי לאפשר לילדים קייטנה יותר מסודרת ועל משרד החינוך והתרבות יהיה להקציב מראש סכום לענין זה.

אשר לענין הזנת ילדים - מכירה אני מפעל זה הן מביקורי וכן מתוך ידיעת הדברים במשך שנים, ויש לציין התקדמות חשובה מאד. ברור, כי לו היתה עובדת סוציאלית אחת שמתפקדה היה לקשור את מחלקת ההזנה עם מושבי עולים, עם העיר והכפר, הכפר הנדח והמעברה - היה זה בוודאי מוסיף לענין. מן הדין-וחשבון אנו רואים, כי מספר לא מבוטל של ילדים אינם אוכלים מחוטר בנינים מתאימים ואחוז גדול מהם נמצא בערים; למשל, עיר כמו חיפה מוקפת 14 מעברות. אולם בכל זאת נראה לי שעל-ידי העלאת הסכום הנומינאלי שהילד מש שהוא כיום 4,500 ל"י - ילד שאיננו זקוק משלם את מלוא ההוצאות - אנו יודעים שסכום זה הוא מינימאלי. אם אנו נגדיל ל-10,000 ילדים סך של חצי לירה לחודש - דבר זה יאפשר לקלוט עוד ילדים, גם תפקיד זה יהיה מוטל על העובדת הסוציאלית להגיע לילד הזקוק, או אולי יש להטיל תפקיד זה על האחות, אבל אין מספיק אחיות ואין מי שיגיע לילד הזקוק, ובעיקר, מאחר שבפנינו נמצא השאלון מהו מספר המקומות ומהו מספר הילדים הזקוקים, הרי אנו צריכים לחתור לכך שתהיה עובדת סוציאלית שתבוא במגע אישי, כה מסרה שלנו צריכה להיות שלא יהיה ילד רעב. לכן יש לאחוז בכל האמצעים על מנת לפתור את המציאות שהיא אכזרית ביותר. הן הזנת הילד מבלי לראות את הביקור בבתי-הספר ונותנת אפשרות לילד ללמוד יותר, מלבד המסרה כשלעצמה - בריאות הילד.

שמענו, כי התקציב הוא 10 גרוש לילד. אמנם מבחינת הקלודיות האוכל הוא בסדר והילדים אוכלים אותו בתאבון. גם ראיתי מקומות ששם האוכל לא היה טעים והילדים השאירוהו בצלחות, אולם בשנה שעברה כאשר הוסרה הסובסידיה על לחם, שמן ופוזר וחלה התייקרות פנו אלי כמה מועצות אזוריות ואמרו שקשה להם להסתפק ב-10 גרוש, ובעיקר, מאחר שישנן הוצאות הובלה גדולות. לכן צריכה לבוא תביעה שהעלה את התקציב בשני גרוש. דבר זה צריך למצוא את ביטולו בתקציב הזנת הילד.

המטבחים הלימודיים - קראנו שישנה תכנית להרחיב את המטבחים הלימודיים - יש לכך ערך חשוב. ישנם בתי-ספר אזוריים המטיפים מספר מקומות והמשתופים להם. אולם ידוע יפה שדמת החינוך בבתי-הספר היא נמוכה ובמקומות שביקרת בית-הספר מחנך אך מעט. הוא אמנם מקנה ידיעות לילד, אבל מבחינת ערכי החינוך, מבחינה חינוכית-חברתית, מבחינת הווי הילדים. במשפחותיהם - יש לשנות הווי זה. אנו כולנו תקווה שביית-הספר יהיה מקור של חינוך ותרבות בארץ. אך כידוע ביקור הילדים בבית-הספר אינו תמיד בסדר, ובציקר, של הבנות, ובעונת איסוף

ש. כפריית:

הכותנה סתרוקנות הכיתות וישנה סלחמה בין ההורים והילדים. זהו מאבק בלתי פוסק עד אשר לא נגיע לטירה, הרי לגבי חינוך הבת יש ערך עצום למטבחים הלימודיים. אנו חייבים לחפש מקורות השתלמות לבת וגם לבן. יש ללמדם לא רק את הבישול וחורת ההזנה, אלא גם משק בית, טיפול בילד והליגינה. - מכאן תצטח הברכה הגדולה ביותר. אני יודעת על מאמצים שונים שעושים חוגים שונים, מוסדות ומשרדי סמסלה. אבל הגרעין הוא בית-הספר. מכאן אני באה להצעה כי לקראת השנה הבאה יוקמו מטבחים לימודיים שיהיו מלווים בלימוד הבת כמחשבי עולים. ישנן טבשלות שהן חלוצות בענין זה ועושות עבודה קשה, כי בימי הקיץ החמים לעמוד ולבשל בלי גז בפחון כאשר חם מאוד - אין זה דבר נעים. מכל מקום יש להרחיב את לימודי משק בית במטבחים הלימודיים. כמובן שמשרד החינוך והתרבות אינו יכול לקחת על עצמו את כל הענין. אבל יש להכניס זאת לתקציב ולהקים בבתי-ספר אנדריים מטבחים לימודיים מאלה.

ד. נצרי:

מאתר מסתח לתח עצות וזה לראות את הדברים בעבודה, הודי אבקם לקבל את דברי בחורת ההורים בקול רם. כאשר אנו מסתכלים בפני ילדי בית-ספר וילדי הגן אנו רואים כי הבעת פניהם טובה. לא כן הדבר כאשר אנו מסתכלים בפני חינוקות בגיל חנה וחנתיים, ולאן דווקא במחשבי עולים מסני חגם בציר יחננו עוני ויחנה הזנחה, והחינוקות עושים רוחם קשה. מספיק לעבור באחת ממוכונות העוני ביפו ולראות, כי הזנה טובה לא תזיק לחינוקות אלה. יש למצוא דרך באיזה צורה יהיא כדי להגיע לחינוך ותמיד ילד הגן.

לרבים מאתנו היו ספקות אם יש להעביר את מפעל ההזנה ממסד הפעד למסד החינוך והתרבות. ע ה נדמה לי כי יש לחשוב מחדש ולראות - ובנקודה זו הייתי רוצה להמוע את חוות דעה של הגב. בבלי את מקום המפעל להזנה חינוקות הוא במסד החינוך והתרבות או יש לקבור אותו עם פעולה מונעת, עם טיפת חלב. אני מדגישה, כי נקודת הטורפה שלנו היא בעיית המזון לחינוקות ומסד החינוך והתרבות אולי אינו יס ל למסד חחומת לב מספיקה לענין זה.

מפעל ההדרכה למבוגרים - גם היו לי ספקות לגבי מפעל ההשגה לחינוקות את מקומו במסד החינוך והתרבות, הרי לגבי המבוגרים והדרכה, ודאי דבר זה מקומו במסד החינוך והתרבות. אנו ארץ הקולטה אנחים מתרבויות חונות, מהרגלים חוננים ובני העליות החונות חומרים על הרגליהם בעניני מזון. לכן אני רואה את התפקידים החשובים של הממשלה לחנך את האנשים האלה לאכול, מה היא מנת המזון למספחה, מהו האוכל המזין וכיצד להכינו? כאן יש צורך בעבודה גדולה, יש לטפח יזמה ועזרת הצעבור, כי אני רואה כאן כר נרחב בו אפשר לעניין את הצעבור. אבל יש להסביר את הדבר על-מנת שהוא יראה ענין זה כנחלתו. לכן אני סואלת אם היה רצוי להקים ועדי הזנה מחלתי צעבור מיראו יזמה וידריכו את הנחים כיצד לנהל את מסק ביתן בתקציב נמוך. לעתה, זהו אחד התפקידים החשובים והרציניים ביותר של משרד החינוך והתרבות.

אשר למפעל ההזנה בבתי-הספר - עלי לציון, כי בעיר בה אני חיה נוגע מפעל ההזנה בקטע קטן מכל הפרברים וסכונות מעטות מאד נזונות ממפעל ההזנה בתל-אביב. יש עתה מכתב למערכתתו מדובר על כך שמפעל ההזנה נותן 7100 ארוחות וכל הזמן עומד אותו מספר. עכרה היא שיש מטבח מרכזי אחד הנותן רק 3000 ארוחות ועל-ידי אפשר היה לבנות את מפעל ההזנה, כי יחננו כאן גם ענין תקציבי. הן קל יותר לסדר ולתח הזנה לאלה שמחלמים עבור הארוחות. אני מקבלת מראש חלא כל ילדי הסכונות אינם יכולים ללמם. אבל לחם כך דרושה פעולה חינוכית, מפני שאצלנו ישנם אנחים נחללים לא רק במסחהסוציאלי והכלכלי, אלא ישנם נחללים במסח הגיחה ויש

ד. נצרי:

לפקוח את עיניהם. דרושה פעולה נמרצת בערית, ואולי יש להקים מועצת הזנה יחד עם ועדי ההורים, כי דרושה פה עבודה עצומה ולא בכל המקומות ישנם מטבחים יפים. למשל, בהדר-יוסף ישנו מטבח יפה, אבל היכן ילדי יד-המעביר.

אשר לתפקיד העובדת הסוציאלית - תפקיד זה הוגה הכרחי ואין לנו כל ספק ביחס אליו שיש צורך באדם שיראה את המצב הסוציאלי, יחגיגה ויפנה את תשומת הלב למקרים מסויימים. תפקידה של עובדת זו יהיה לעזור לגב. בבלי ויחד עם זאת על ביה-הספר לתת לילד הרעב סאינו מקבל אוכל בבית הן מפני שאין יד ההורים מחגת והן מפני שאין האם יודעת כיצד להכין את הארוחה.

מנהלי בתי-הספר התנגדו במסך חנים למפעל ההזנה בבתי-הספר. אבל אנחי ציבור איננו יסורים לקבל דבר זה, כי ביה-הספר עם כל היותו חזונה לכל הילדים, זכר וילדי ביה-הספר אוכלים יחד - היה בכך מחום עזרה הדדית קטובה אלה שאיננו יסורים להלם. דבר זה אמנם נחשב בת-הספר, אבל את העובדת צריכה למצוא את הילדים הזקוקים ורק להם לתת לאכול, הרי זו נימה אשר בסטח החינוכי אין לה הרבה מה לתרום, ועל כל הילדים לאכול יחד.

ידוע לי, כי זהו מפעל גדול ואני מאמינה, כי עזרת הציבור וועדי ההורים יסורים בסטח זה להיפך לגורח רציני את תינתן לכך תשומת הלב הדרושה.

ר. צברו:

רציתי לעמוד על חזונת הילדים מגיל הנתיים ועד 5 שנים. כאן בירושלים ישנן מחפחות מרובות ילדים, כמו, בנחלאות סטח ישנן 500 מחפחות אשר לכל אחת מהן יש למעלה מ-10 ילדים; הרי טיפת חלב ישנן 50 אמהות שיש להן 10 ילדים. עד גיל הנתיים מביאות האמהות את ילדיהן לטיפת-חלב ודואגות להם. אבל לאחר גיל זה הח מסתובבים מפני שישנם ילדים קטנים יותר ואין כל טיפול בילדים מגיל הנתיים ועד 5 שנים. לדעתי, היה צריך משרד החינוך והתרבות לחשוב ואולי להנהיג אותה טיטה אל בתי-ספר מוחזקים ובמקומות כאלה צריך היה משרד החינוך והתרבות לספל, כי אין מה לחכות מההורים המטופלים בילדים רבים. חזונה אינה יכולה להנתן אלא בכלי מאורגן. כיון שחוק חינוך חובה מספל במקומות מוחזקים בהם ישנם עולים חדשים, יש להביא חוק דומה לגבי הפרברים להם מאז ומתמיד מוזנחים ולרכז את הילדים בסביל חינוכם ומזונם.

בהזדמנות זו רוצה אני לומר, כי אני מדברים יפה על חינוך ודורמים לחנך לעצמאות ועצמיות. אבל כאשר נברוק את הדברים, הרי נראה סרוב הילדים באים מהמחפחות המאוכלסות מסרב עדות המזרח והעליה החדשה; ואם ביסוד החינוך אין ערך לכל הדברים הללו, קשה לדבר על חוק חינוך חובה בצורה יפה. מסוה כך יש לרכז את ענין התזונה גם לגבי ילדי הפרברים.

אשר למטבחים הלימודיים - במידה חביקרתי בבתי-הספר שבכוננות, הרי הילדים מקבלים מזון מהמטבח המרכזי. אני חושבת שכאן ישנה טעות בגישה, כי המטבח הלימודי מביא ליחס אתר לכל הענין ולהבנה גדולה יותר למזון עצמו. כל הטיפול והטיפול יוצר יחס מיוחד העובד גם לכית ולחורים. דבר זה חשוב דווקא לגבי הפרברים, כי במידה והעדה נמוכה יותר ענין האוכל הוא ענין סבולט ויש קשה מאד לסנות את הטנהגיה. לכן יש לסנות את הגיחה ולהקים מטבחים ליכ דיים דווקא במקומות אלה, כי הם מהווים מרכזים חברתיים עצומים.

א. רזיאל-נאור:

אני מודה כאני מתקזה לעכל את המגילה
הזו דווקא משום שאני מעריכה את פעולתה
של המחלקה לתזונה באותם המקומות שהילדים זקוקים לה: בתיכונים
חדשים ובפרברים.

אבל נדמה לי, כי אנו מסתכנים והולכים.
לדעתי, יש להקים מועצה כדוגמת המועצה הלאומית למניעת תאונות
דרכים אשר בה יתתפנו: משרד הבריאות - מתוך החקפה שהדבר
נוגע לבריאות העם; משרד הסעד - כי זוהי בעיה של הנזקקים
לסעד; ומשרד החינוך והתרבות - שהוא משרד המטפל בילדים ואינו
יכול להתעלם מהעובדה הפשוטה הילדים צריכים לאכול. אולם משרד
החינוך והתרבות אינו יכול לפתור את כל הבעיות. נוסף לכל יש
לשתף גופים ציבוריים וארגונים חופשיים, מועצות ועיריות -
היוכלו לפתור את הבעיות המעוררות. משום שישנה מקרים רבים כל
הסיפוח והרצון הטוב - ואין לי כל ספק לגבי מידת הטוב
של הרצון הטוב - קורים דברים מסוימים. ישנו יחסי עוליים אחד
אחר בו פותחים מיד מטבח ובאחר - יש לחכות סלוחת לבעיה וזנה
והיחסיים נמצאת במרחק של 20 רגע האחד מהאחר.

אשר למטבח המרכזי בתל-אביב - לא
רק האיננו מספק את
מספר הארוחות הדרושים, אלא טיב
המזון אינו עומד על הגובה. זכורים לי הימים כאשר ילדי בית-
הספר "אהבת ציון" היו רעבים ובכל זאת זרקו את האוכל אל מתחת
לדולתן. יש לי ידיעות מדויקות על טיב המזון גם כיום. בני
לומד בבית-הספר התיכון ב' במגמה התורנית וחס מקבלים את הארוחות
מהמטבח המרכזי והם אינם יכולים לאכול את האוכל ולוקחים סנדביץ'ים
מהבית. המזון מהמטבח המרכזי מגיע איננו בסדר.

ד. הקטין:

הבעיה בה אנו דנים היא בעיית בריאות
העם. לכן חשוב מאד היה לשתף גם את
משרד הבריאות. לא מקרה הוא החברת-הכנסת נצר צינה שהתינוקות
יוצאים מקופחים ממפעל זה, כי אין זו רק בעיה בריאותית, אלא
האדם מתחיל להתחנך מגיל רך. אף לא מקרה הוא החברת-הכנסת צברי
הזכירה את ענין פתיחת הגנונים. אמנם לא נבוא להכניס ילדים בגיל
3 חנים למסגרת תוק חינוך חובה. אולם הייתי מיעצה להעביר ענין זה
לדיון בוועדת החירויות הציבוריים על-מנת מיטפל בכך משרד הבריאות,
כי אנו חייבים לתת מזון לילד הרעב וברור שהוא יקלוט אחרת את
הלימודים כאשר הוא יהיה רעב. מדוע כן נדמה לי, כי עלינו
להפנות את הדברים לכתובת הנכונה - משרד הסעד מפני שהודעת אני
כי משרד הסעד תומך בויצ"ו, במועצה הפועלות ואולי משרד זה
יפתור את הבעיות בממדים גדולים יותר מאשר פותרים אותן עתה.

אני מקבלת את הצעה של חברת-הכנסת
רזיאל-נאור לשים להקיה מועצה ציבורית. אולם בתקופתנו לא
נפתור בעיות על-ידי ארגונים ציבוריים והן צריכות למצוא את
פתרון בציונות ממסלתיים. מעט כן אני חולבת שיש להפנות את
הבעיה למשרד הסעד.

אשר לענין התזונה של ילדי בתי-הספר -
כאן יושבות חתי חברות שהיו בוועד ההורים של בית-החינוך הראשון
בתל-אביב וזוכרת אני כאשר יסדנו את המטבח הלימודי חנתן מזון
לכל ילדי בית-הספר גם יחד, ואני יודעת מהו הערך החינוכי של
דבר זה. אולם עלינו לראות את המצואת בה אנו חיים. יתכן
שהמטבחיים הקיימים בבתי-הספר טובים של ילדים בעלי
יכולת צריכים לקבל תמיכה קטנה יותר ואת האמצעים יש להפנות
לחכונות העוני בערים. בוודאי שאני מעריכה את ההתייחסות החקלאית
ומעונינת שהיא לאתעזב, אבל הם ישנה כתובת.

ד. הקטין:

חברת-הכנסת נצר הביאה כאן מספרים
7100 ילדים מקבליה הזנה. אולם לא הוצגו כאן המספרים לילדים
הנצרכים. לכן יש לבדוק את הדבר, ובזה אני פונה לגב. בבלי
המוכרחים להפנות את מכסומם החמיכה לפרברים ולכונות העוני.
כן יש לתבוע הגדלת החמיכה באותה מסגרת בה קיים החוק.

ה. מגורי-כהן:

צדקה חברת-הכנסת הקטין, כי יש לתת
הזנה לזקוקים לה. ביחוד הקיים יחנן
מספחות שונות: יש והאם צריכה לרוץ את ילדה כדי שיאכל, ולא
את ת אין מה לתת לילדה לאכול. אנו צריכים לדאוג לכך הכל נער
יגדל בריא בגופו.

זכורה המלחמה בין משרד הסעד לבין
המטבחים הלימודיים בבתי-הספר והצלחנו להעביר לכאן את המטבחים
הלימודיים. אולם איננו יודעים אם ענין זה חייך רק לזוועדה הזו.
אבל אם הענין חייך לזוועדה שלנו עלינו לדאוג לכך כדי שישאל
מה ל הרך יהיו בריאים - על כך עלינו לתת את דעתנו.

פ. זוארין:

אף אני אגע בבעיית המטבחים הלימודיים
הייתי מבקש שהמחלקה תרחיב את רשת
המטבחים הלימודיים במקומות שיש להם ריכוזי עולים. אני כאחד מבני
עדות המזרח הגר בקרב העולים החדשים יודע, כי צווחינו אינן
יודעות להכין את המאכלים הפשוטים והעממיים ביותר. מחום כך
אם יוקמו מטבחים כאלה תהיה זו תרומה גדולה גם למצב הכלכלי.
בזמנו רצו להקים מטבח לימודי בבית-ליד, אולם טרם הוקם. היה
רצוי שיוסח לב לגקודה זו.

היו"ר ב. צ. הראל:

אני מעריך מאד את מפעל התזונה ומכירו
מתחילתו. אני מחוכנע שמשרד החינוך
והתרבות והגב. בבלי יהיו מוכנים להרחיבו ולהעמיקו. כמובן שאז
העמוד האלה תקציבית ואיננו יודעים אם האנשים העוסקים בתקציב
המדויגה יוכלו להתייחס לענין זה באותו חיוב כפי המתיוחסת ועדה זו.
הפער בין הצרכים והאפשרויות הוא גדול. לכן נדמה לי, כי אם
הגענו לבעיה זו כאן לא נוכל להסתפק בדרישה סחה לתוספת תקציב.
יש להתעמק בבעיות המחלקה ופעולתה.

כיון שהתחלתי בעניני ממון, הרי נדהמתי
לראות המחצית הכספית של מפעל התזונה מוצאים לא למזונות אלא
לעבודה. אולם אנו צריכים לדאוג, כפי שאמרה חברת-הכנסת כפרית,
שלא יהיה ילד רעב - זהו הדבר הראשון והחשוב; הדבר השני הוא
הצד החינוכי. ברור לי שככל הנגדיל את ההוצאות לדברים אחרים
ולא למזון - נרחיב את החלק חינוכי-החינוכי, אבל זהו בכל
זאת הדבר השני בעיה שהדבר הראשון הוא שלא יהיה ילד רעב בישראל.
לכן כדאי לברר בצורה יסודית יותר אם הפרופורציה הזו בין ההוצאות
למזון והוצאות אחרות היא נכונה והכרחית בתנאים שלנו.

מפעל התזונה לתינוקות אינו צריך
להיות במשרד החינוך והתרבות, כי כאן ישנה בעיה של תזונה מתאימה
לתינוקות. לכן מחופק אני אם המקום הנכון הוא משרד החינוך
והתרבות, לדעתי, זה תפקידו של משרד הסעד. אמנם נתקלתי גם
בקצרים כאשר היה הדבר במשרד הסעד. אני חושב, כי המקום הנכון
למפעל התזונה לתינוקות הוא במשרד הבריאות.

היו"ר ב. צ. הראל:

אינני מחויב מועצות ציבוריות ואינני חושב לנכון אם תהיה רשות מוסמכת אחת לסלוחה משרדים. דבר זה יהיה לרעת הענין. אני נוטה להעביר את כל הבעיה למחיר הבריאות ולא למחיר הסעד. אמנם כאשר אני מסויל בפרברי העיר הל-אביב או במקומות אחרים אינני יכול לומר, כי הכרת פני הילדים היא טובה. יחנה עזובה בתזונה בקורות כפריות ובמעברות.

כבר עמדה על כך חברת-הכנסת נצר לוי לסאוף לכך באותם המקומות שקיים מפעל ההזנה בבתי-הספר והוא יהיה לכל הילדים. עתה נותנים הזנה למחוסרי אמצעים - צעד חברתי זה הוא בלתי רצוי. אולם כאן אני רוצה לעמוד על נקודה אחרת: אותם הסכומים הקטנים שהמזון עולה, יח לארגן כאן את בעלי היכולת ולדאוג לכך שבאותם בתי-הספר שקיים הם מפעל ההזנה הוא יהיה לכולם.

אינני רוצה לעמוד על סאלת התזונה בגיל הגנון - ודאי הוא הבעיה זו אין מקומה במחיר החינוך והתרבות. הן לא נרחיב עתה את התולת החוק אלא עלינו לפעול במסגרתו. האפשרות היחידה לפעול היא במסגרת מחיר הסעד.

אלה הן הערותי לגבי הדיון הזה ועתה חויב הגב. בבלי לברית שנסמעו.

גב. בבלי:
נגעו כאן בראלות רבות וחשובות, ולפעמים גם כואבות. אני שמחה שנגעו בראלות אלה, כי אולי ביחד נוכל למצוא את הפתרון.

חברת-הכנסת כפרית סאלה בקשר לקייטנות - אני שמחה שקיבלתי את המיכתה לדרישותי שהבעתי בכינוס האחרון שלא רק הילדים הנמצאים בקייטנות אלא גם אלה המקבליה המסך הזנה צריכים להיות במסגרת חינוכית. בחנה הבאה תעורר אותה סאלה. בהצעה התקציב החדשה הצעתי שהקייטנות יקיפו 33.000 ילדים והמסך הזנה - 6000 ילדים עד 10.000 ילד; יתכן ויחיו לנו טוב פעה 6000 ילדים במסגרת הגנונים ו-4000 ילדים - בבתי-הספר. את תוספת התקציב הדרוש כדי לתת נופח לילדים יש להעביר ללשכת הנוער. מצידנו לא דרוס הרבה כדי להפוך את ההזנה של ארוחה אחת ל-2 ארוחות. אבל התביעה צריכה להיות: יוגדל תקציב הנופס ולהמסך הזנה מיהיה במסגרת חינוכית. אני תומכת בדרישה זו בכל לבי, כי לא היינו מרוצים מהצורה הארעית שהיתה. אמנם הדבר נגע רק ל-4000 ילדים. על-כל-פניה זוהי רק סאלה תקציבית גרידה.

חברת-הכנסת כפרית הציעה להוסיף סני גרוס לארוחה לתקציב - גם בזה אני מסכימה בכל לבי. הצעתי זאת כבר, אבל אני בכל זאת מקווה שנוכל להוסיף עתה גרוס אחד. באור, כי בנידון זה היו הצעות שונות. ההצעה הראשונה שלנו היתה מבוססת על 12 גרוס בשנת התקציב הבאה. אמרו לי במחיר להקטיף את התוספת. אזי עמדה בפני הברירה או להקטיף את הסכום, או להקטיף את מספר הילדים. הקטנתי קצת את מספר הילדים והיה עלי להקטיף גם את ההוצאות לאוכל. ההצעה כפי שהיא עומדת עתה היא 11 גרוס אך היא טרם אושרה. אני עצמי חושבת שיש להוסיף סני גרוס והצעתי שנקבל תוספת זו מעודפי המזון של המתנות, אזי אולי נוכל להסתפק ב-11 גרוס. אם כי אינני בטוחה אם נוכל לעמוד בכך באם תמסך עליית המחירים.

אשר למטבח לימודי - שמחתי לשמוע שכל המסתתפים בוויכוח ציינו את חשיבות הגדולה של המטבחים האלה וכי יש להכניסם בעיקר למעברות ובנקודות נידחות. הרשו לי לקרוא

גב. בבלי:

בפניכם מכתב תודה ממנהל בית-הספר במעברת נהריה על הפתחנו סח
מטבח לימודי.

(קוראת את המכתב).

מכתב זה בא להראות לכם, כי אעו
חודרתי גם למעברות. אני מאד מקבלת את הצעתה של חברת-הכנסת
כפרית על ריכוז הדברים, ואני רואה חשיבות רבה בבתי-הספר
המחוזיים המהווים מרכז חשוב ללימודים. בית-הספר במחוזי בספיר
הוא יפה מאד ואנו חושבים לקראת הסנה הבאה להקים 3 בתי-ספר
מחוזיים: האחד בחלומי שבמועצה אזורית סולם צור, בעמק חפר,
והאחרון - או במרום הגליל או בסרסרות. קנה המידה לפתיחת
מטבח לימודי הוא שיהיו לפחות 70 תלמידים בכיתות ו', ז' ו-ח'.
כל זמן שהכיתות הגבוהות אינן מאוכלסות אין טעם לפתוח
מטבח לימודי, כי אי-אפשר ללמד פעוטות דבר זה. על-כל-פנים
הנטיה שלנו היא ללכת בכיוון זה. ברור לי, כי בתי-הספר במוחבי
עולים יהיו קטנים במסך הרבה שנים ולא יצדיקו פתיחת מטבח לימודי.
לכן הדרך הזו של ריכוז הכיתות הגבוהות בבתי-ספר מחוזיים חלק
ותגבר ולא יהיה מקום להוראה במוסבי עולים. ומאחר שאין מורות
מקצועיות במוסבי עולים בתי-הספר יסארו קטנים ויהיו בהם
רק כיתות נמוכות, הצעתי שאנו נדריך את המורים הכלליים באי-אילו
מקצועות ודברים אלמנטריים על התזונה כדי שיוכלו לדבר, נניח,
על חלב או נקיון.

חברת-הכנסת נצר סאלה בקשר להינוקות
וגם המתווכחים האחרים נגעו בסאלה זו - אני רוצה לציין, כי
היו לנו דיונים שונים בקשר לכך ויחנה ועדת מחנה לוועדת התזונה
שמתפקידה לטפל בתינוקות. אנו מזינים כרגע קרוב ל-4000 תינוקות
בתוך התחנות לטיפול בתינוקות. כפי שידוע לכם זה עד גיל שנתיים.
ילדים בגיל 4 - 2 שנים כמעט שאיננו בא לתחנות. בוועדת המחנה
לעניני תינוקות הסתמפה דוקטור ברמן-יסארון והיא אמרה, כי לפי
הערכה גלובלית יש להגיע בהזנה נוסף לזו של התינוקות, ל-25%
מהתינוקות הרגומים בתחנות. לתחנות של משרד הבריאות וקופת-חולים
היו רגומים אז 24.000 תינוקות, ולפי הערכתה יש להגיע ל-6000
תינוקות. אם עד סוף הסנה נגיע ל-4000 תינוקות נוכל להוסיף
בחנה הבא 1000 תינוקות. אמנם לא נגיע למה דוקטור ברמן-יסארון
דרסה, על-כל-פנים נחקרב לכך. ושוב, דרסתי לסנה הבאה תוספת
גדולה יותר ממה שרוצים לאחד. חשבתי, כי נוכל להוסיף חנה
10.000 ובחנה הבאה - 10.000, אבל חנה נוסף רק 8000 ובסנה
הבאה - 8000, והתוספת היא בעיקר בחביל העליה החדשה ולאן
דווקא בחביל התינוקות. אולם אינני חושבת שנוכל לקבל את כל
התקציב שדרסתי. לכן אם נגיע חנה ל-4000 ובחנה הבאה - 5000,
נחקרב לדרסות.

נסאלה כאן סאלה אם הזנה תינוקות
צריכה להיות במסד החינוך והתרבות או במסד הבריאות - ענין זה
בעצם קשור יותר למסד הבריאות, כי בשאלה הזנה צריכה להנתן
בתחנה ותחת הסגחת האחות. לכן, מנקודת מבט זו היה טוב יותר לו
היתה מחלקה זו במסד הבריאות. אבל פה אנו מתאימים עצמנו להמלצות
ועלת לבון ההחליטה, כי יש לרכז את כל מפעלי ההזנה במסד החינוך
והתרבות. יש לכך יתרון גדול: דבר זה חוסך כוח פיקוח ואדמיניסטרציה,
מאחר שכולות את ההזנה מהמטבח הכללי לתחנה. יחנה כאן אדמיניסטרציה
מסודרת ולהקים עתה את מנגנון הפיקוח - יהיה בזה מסוה כפילות
רבה; וכן לנהל את ענין קניית המצרכים ויומן חנועת החמרים, פיקוח
על המבטלות - זהו מנגנון נוסף. לכן קבעה ועדת לבון סיס לרכז
ענין זה. אמנם אפשר לחנות את הדבר, אבל מנקודת מבט היעילות

גבול בבל 4:

ומנקודה מבט מקצועית, הרי הענין נמצא תחת הסגחה טובה, ומצידנו קיים סיוע פעולה מלא עם מזרד הבריאות. אולם הדבר ניתן לוויכוח מחדש.

אשר להדרכה למבוגרים - סמחה אני

מאד מחברת-הכנסת נצר מעריכה מפעל זה. לדעתי, יש להחליט רבות אח הפעולה הזו, אבל, טוב זה גורם תקציבי. יש לנו 5 מורח בכל הארץ העוסקות בענין זה ומספר מורות חלקיות העוסקות בכך פעם בשבוע. אני דרשה 10 מורות ואמרו לי להקטין את מספרן. אני רואה בענין זה ערך חיובי ואנו נעזרים בכוחות מהנדסים העובדים יד ביד עם מועצת הפועלות ותנועת המוסכים וויצ"ו, כדי שלא תהיה כפילות. יוצא איפוא, כי בסך-הכל עובדים רבים בענין זה, אבל לא מספיק מסוג שיהי כאן ענין תקציבי המגביל את האפשרויות.

אשר לבתי-הספר בתל-אביב - כאן נגע

חברת-הכנסת נצר בחאלה קחה. אדרבה, אולי היא תוכל לעזור לי בפירוק המאלה. ירונה בתל-אביב מפחה סוציאלית מעבדה בענין זה במנה מעבדה ולא הצליחה לחדור אליו. בתל-אביב, בניגוד למקומות אחרים מוטל על המנהל לגבות לירה או לירה וחצי מכל ילד. אם למנהל יש חוס סוציאלי הוא יסתדל לאזן דבר זה; אם המנהל מחפש את הדרך הקלה, הוא יחפש את המקורות הכספיים בין הילדים האמידים יותר. על-כל-פנים אני יודעת, כי ברגע שאני מתחילה לדבר עם דוקטור לוין על כך הוא דורש תקציב גדול יותר.

הגדלת התקציב סקיבלתי הסנה היה מיועד

לעליה החדשה, ורק ל-8000, הרי לא ראיתי אפשרות להגדיל, ובכלל זה תל-אביב מקבלת 4200 ל"ו לחודש. אם יהיה איזה גוף ציבורי בתל-אביב שיוכל לעזור לנו לתכנן ביצד לא להגדיל מצידנו את התקציב ובכל זאת להצליח עם לעורר הסומה לב גדולה יותר לילדים הזקוקים - אדרבה, אני מאד מאד מווייגת הועדה קטנה כזו תקום בתל-אביב. אין לנו בעיה כזו בחיפה או בירושלים. אני עצמי לא הצלחתי לחדור לענין זה ואם תבוא הצעה של ועדה שתטפל בכך - אשמח מאד.

ענין זה כולל גם את המטבח המרכזי -

אנו סובלים ממנו קשות. במסך 4 - 3 חנים היה במקום גרוע בנוה-צדק. עתה הוא עובר למקום חדש. התנאים במקום הקודם היו כל-כך גרועים שלא ניתן להקיף את כל הילדים; וגם עתה לא נוכל להקיפם.

אולם אני מוכרתה לציון, כי יחסם מטבחים

לימודיים בפרברי העיר כמו, ביפו, בחכונת התקווה. אבל אני חוזרת ומסכימה עם חברת-הכנסת נצר שהיא אינה מספיקים. אבל אני זקוקה לעזרה בתל-אביב.

אני מחכימה לכך שתשכח לא צריך להיות

מכוון רק לילדים הזקוקים לנו. אבל זו חאלה טכנית עד כמה גדולו של המטבח מאפשר זאת לאחר שהוא מספק את צרכיהם של הילדים הזקוקים לו. אבל דבר זה אינו בא בתשבון ברוב בתי-הספר הגדולים, כי חדר האוכל אינו יכול להכיל 800 - 500 ילדים. לכן עלינו להסתפק ב-20% - 10% של ילדים האינם זקוקים לו, ואחר-כך לזר סיף על מספר הילדים האלה ככל החדר האוכל מאפשר זאת.

חברת-הכנסת צברי עמדה בדבריה על תינוקות

בגיל 4 - 2 חנים - אני מסכימה בהחלט, כי זהו הגיל המוזנח ואין האם מטפלת בגיל זה. באופן דומי התחנה מטפלת בהם, אבל האמהות כבר אינן מראות ילדים אלה לטיפול והגן טרם מטפל בהם. אנו עתה מגיעים ל-4000 תינוקות בגוונים טבהם אנו מטפלים. אבל הגוונים

גב. בבלי:

אינם גדולים למדי. לדעתי, וחברת-הכנסת הקטין כבר נגעה בכך -
יה לקבל ממסד הסעד תקציב להרחבת הגנונים האלה, כי במסד הסעד
יש במילא תקציב לארגוני הנחיה למטרת הזנה ולגנון. התמיכה הזו
הולכת לארגוני הנחיה, ומתקציב זה חתם מקבלים ממסד הסעד, הם
נותנים לנו חלק ואנו נותנים את יתר התקציב. הארגונים מקבלים
ממסד הסעד 5 ל"י ונותנים לנו 1,850 ל"י להזנה, ואנו מזינים את
הילדים. גם לתקציב הסעד ישנה הגבלה. אבל במידה והם יגדילו את
תקציבם לארגוני הנחיה, נוכל להרחיב את הגנונים לגיל נמוך
יותר. נדמה לי, חגם הם מתחילים לספל בילדים בני 4 - 3,5 חנים
בזמן שהם צריכים להתחיל מגיל הנתיים ועד 5 חנים. אבל לחם כך הם
צריכים לקבל ממסד הסעד תקציב גדול יותר. רק אחר-כך תעמוד אצלנו
השאלה אם נוכל להגדיל את הרשת. אצלנו ההרחבה היא לילדי עולים
ופה נצטרך למצוא פתרון מה-8000 גם לגנונים. על-כל-פנים הפניה
צריכה להיות מופנית למסד הסעד להרחבת הרשת. אולם אף אני מסכימה
לדבריהם שנאמרו כאן, כי זהו הגיל המוזנח ביותר.

חברת-הכנסת צברי דיברה על כך שבפרברים
אין מטבחים לימודיים - אינני חושבת שכן הוא המצב, כי במידה
סגודל בית-הספר מצדיק פתיחת טבח, הרי בקטמון ובנקעה ובמקומות
אחרים פתחנו ופותרים מטבחים לימודיים לילדי עולים. עתה אנו
עומדים לפתוח מטבחים לימודיים בליפתה ונחשוך. איננו מזניחים
את המקומות האלה, ואם ישנה הזנחה, הרי זה מפני סגודל בית-
הספר אינו מצדיק פתיחת מטבח לימודי.

חברת-הכנסת רזואל-נאור הציעה הקמת
מועצה - בעצם ישנה ועדה מייעצת לתזונה. אפשר להגיד חיה
מקום להתחייבה. אבל ועדה זו הוקמה כדי ליעץ מה לעשות עם התקציב
ולמי להפנותו. בוועדה זו ישנם 10 חבריה **הגב. כפדיה**, טברסקי, כגן,
אלינור - מטעם מחלקת ההתייחסות במסד הסעד, חיות - ממסד
הבריאות, טאומסין והאחות בלכר, מר סריר ממסד החינוך והתרבות,
גרזין - מטעם ארגון נשים ציוניות כלליות ודוקטור בר-הנא -
יושב-ראש. ועדה זו מייעצת לנו בתכנון העבודה.

הוצע לנו להעביר את ההקצבות רק לנקודות
הנוקטות ביותר ולהוריד את ההקצבות מחיפה ותל-אביב - את ההקצבות
חלנו בחיפה ובתל-אביב יהיו אחוז קטן מכלל ההוצאות, הרי רצוי
סתירה לזו נקודת אחיזה אחת לא כן המפעל עלול להתמוטט. כל זמן
שאנו נותנים את התמיכה יש לנו נקודת אחיזה לדרוש חיפויים.
ברגע שנעביר את כל התמיכה לירובי עולים - אין לנו די חספיה.
הדבר שזוין גם להאלות של חבר-הכנסת מא ורי-כהן שאנו צריכים
לדאוג לכל הגיליים.

לחבר-הכנסת זואריץ' - אנו באמת
הולכים בכיוון זה של מטבחים לימודיים בריכוזי עולים.

אשר לדברי חבר-הכנסת הראל - הרי
הוא באמת נגע בנקודה הכואבת הקטורה בהגבלות תקציביות. הוא גם
עמד על האחוז הגבוה של ההוצאות המוצא לעבודה. אמנם מהתקציב שלנו
לא הולך חלק כל-כך גדול לעבודה. אנו מזלמים את הוצאות העבודה
רק בנקודות המוחזקות סכוללות 14,000 ילדים. אבל פרו-ילד, הרי
חלק גדול הולך להוצאות עבודה. מחוץ 4 ל"י שהילד עולה ל"י עתה,
אנו מוציאים 10 גרוש לאוכל, זה מרווח 2,200 ל"י הזנה במסך
22 יום פעם 10 גרוש ו-1,600 ל"י עבודה, 20 גרוש להוצאות
אדמיניסטרטיביות הכוללות עובדת אחת של 100 ילד. כאשר קיבלנו
את המפעל ממסד הסעד נתנו לעובדות מסכורות גבוהות. אנו סילמנו
80 ל"י לחודש ל-8 שעות עבודה, למחרת חלמה, ולא יכולנו לעמוד בזה.

גב. בבלי:

אנו נהנו להן דירוג ממלתי - דרגה ח' כאשר יסגן עוזרות ופועלות ודרגה ז' - פועלים. יוצא ארפוא, כי זה מהווה 1,600 ל"י במוצע לילד. כמובן שנצטרך לסלק לאותה עבודה אותה מסכורת אם נגדיל את הסכום לאוכל ל-12-11 גרום. אבל במצב התקציב הנוכחי אין אפשרות לגרוע מהסכום של 1,600 ל"י; לכן גם התקציב למזון הוא קטן יותר ככל שהאחוז לעבודה גדול יותר, כי עם אותה עובדת אפשר להכין מזון שעולה 4 ל"י.

יוצא ארפוא, כי אם תוכלו לעזור לנו לקבל תקציב יותר גדול, נפתור בעיות רבות יותר.

י. חריד:

על כל ההערות המעולות ניתנה תשובה על-ידי הגב. בבלי והתברר מהתשובות הלה שאין חילוקי דעות בגישה לגבי משפר עניינים כגון: לרכז את המטבחים הלימודיים ביסודי עולים, להגדיל את מספר האוכלים הזקוקים על תשבון אלו שאינם זקוקים.

אולם רציתי להעיר הערה נוספת: גב. בבלי מדגישה כל הזמן שהיא הציעה הצעת תקציב ומבקשת ממנה להקטין את התקציב בהתחשב עם המסיבות. ודאי ידוע לכם, כי התקציב המופיע במהדורתו האחרונה הוא הממוכלל ביותר, כלומר, אותו תקציב שאתם מאשרים אותו. כאן בוועדה זו אנו מדברים על תקציב מסדר החינוך והתרבות ואנו בטוחים שלא ימצא אף חבר-כנסת אחד שלא יודיע כי יש צורך להגדיל את התקציב. תקציב מסדר החינוך והתרבות גדל והולך משנה לשנה ואין לי ספק שהגם השנה היא יגדל אפילו במהדורה הממוכללת ביותר לאחר כל הקיצוצים. אבל אני כבר יודע שהיא לא יספק את כל התביעות והדרישות שהן מבחינה אובייקטיבית מאד מאד צודקות. כאשר יונח התקציב על בולחן הכנסת תוכחו לדעת בבלי כל ספק תהיה הגדלה בסעיף זה של מפעל ההזנה. אבל אני רוצה לציין מראש, כי הוא לא יוכל לענות על כל התביעות. אנו מוכרחים להטלים עם דבר זה למרות רצוננו.

היו"ר ב. צ. הראל:

חודה רבהן